

Але насправду зігрівало щось інше. Було відчуття невідповідності і надзвичайної важливості всього, що діялося. І дозволу, навіть доручення, та про це складно втяжливо сказати. Все коли-небудь закінчується, скінчився цей, як тепер заднім числом виглядає, великий проект, що включає в себе, крім двотомника, відзначену нині монографію, а також біобібліографічний показник “Володимир Свідзінський”. Своєрідним і, мабуть, найкращим пуантом стала присвячена Свідзінському наукова конференція в його улюбленому Кам’янці-Подільському, в його університеті; почалася вона з того, що в університетському парку було відкрито й освячено не просто пам’ятник поетові — це кенотаф, тобто символічна могила. І коли все це з Божою допомогою майже неймовірним чином здійснилося — бачите самі, зник усякий холод, настільки, що й зими нема.

Ще з виходом два роки тому двотомника Свідзінського стало, гадаю, незаперечним, що це першорядна поетична величина, що в українській поезії ХХ ст. це одна з найяскравіших зірок. Книжка “Невпізнаний гість” мала це лише потвердити остаточно. Мені хотілося так написати цю книжку, щоб неунікненність певної нової зміни канону поставала не лише необхідною, а й дуже природною, отже, не такою вже й важкою для нашої трошки ледачої свідомості, нашої інертності й потреби триматися звичних схем. Щоб оскаржити гіркі слова Емануїла Райса, одного з найкращих інтерпретаторів Свідзінського, що “ми, видимо, на такого поета не заслугували”. Я багато думала, якою має бути саме *перша* монографія про поета, і свідомість цієї відповідальності в чомусь допомагала, а часом гнітила. Після двотомника я відчула, не вперше, але особливо сильно, який вишкіл дають текстологія і коментування: все перевіряється на ощадливість і доцільність, на точність — до аскетизму, до “засушеності”, і вже колишній вільний політ стає неможливим. Метою цієї книжки мислилося початкове системне *окреслення цілості* — шляху поета, його світу, його доробку, але я не зазіхала на всебічність і вичерпну повноту. Навряд чи це в принципі можливо, надто коли йдеться про такого поета, а в першій монографії така мета поготів утопічна. У ці тексти можна *занурятися* достоту *покіль Віку, тихо, безупинно*. І це щоразу відкриває й відкриватиме нові наświetлення й ракурси, виходи в те, що можна означити як “резонансний простір літератури”. І це занурення у глибинну інтертекстуальність поета, вельми подібну до аналогічної властивості неокласиків київських, ще таїть неабиякі сюрпризи й відкриття. Мине небагато часу, і хтось дивуватиметься, як узагалі могло статися, що на тривалий час він “випав” зі свідомості співвітчизників, що його вже були навіть просто забули, а потім так довго і важко “пригадували”.

Маємо таких боргів ще чимало: так само це діється з нашим усвідомленням доробку видатного художника Юхима Михайліва, з тими ж таки Олександром Мурашком і Володимиром Замирайлом, з видатними українськими філософами, котрі в Російській імперії мусили писати свої твори мовою тодішньої академічної науки, а тепер це достатня підстава, аби їх вважали російськими філософами. Зрештою, і повернення спадщини Сергія Єфремова, справа, до якої маю честь бути причетною, ще далєбі не завершено. Тож, подякувавши за високу відзнаку, скажу, наслідуючи Івана Михайловича Дзюбу:

— Працюймо!

10-Й ФІЛОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР

18 грудня 2006 року в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся десятий філологічний семінар. В організації його взяли участь відділ компаративістики Інституту літератури імені Т.Г.Шевченка НАНУ, кілька вищих навчальних закладів України та зарубіжжя. Як відомо, робота цього семінару відновилася після тривалої перерви з ініціативи професора М.Наєнка, який дбайливо ставиться до збереження і примноження вітчизняних наукових традицій.

Філологічні традиції в КНУ розвивали відомі вчені, серед яких М.Максимович, М.Костомаров, М.Драгоманов, П.Житецький, М.Дашкевич, В.Перетц та інші. Саме проф. В.Перетц започаткував у 1904 році семінар, з якого вийшли такі відомі науковці, як О.Дорошкевич, О.Назаревський, М.Зеров, П.Филипович, Л.Білецький, Д.Чижевський та ін. Учений був послідовним прихильником філологічного методу в літературознавстві, вдумливим дослідником, для якого першоджерела визначали шлях і спосіб наукового пошуку. Його відоме висловлювання про “чорний двір науки” не зайвий раз підтверджує необхідність ретельної, довготривалої праці літературознавця, бо лише таким шляхом можна прийти до секретів художньої творчості та їх осмислення.

Традиції філологічної школи стали основою роботи відновленого семінару, проте — у дусі часу — його учасники демонстрували і демонструють множинність методик і підходів щодо

інтерпретації художніх текстів та літературного процесу, а також визначення творчої домінанти в кожній художньої індивідуальності.

У процесі діяльності філологічного семінару склалася традиція щорічного окреслення його тематики. Так, у 1996 році було обговорено дві проблеми: “Сергій Єфремов і Дмитро Чижевський: дві методології — одна мета” та “Літературознавство як наукова і освітня проблема”; у 1997–1998 роках — “Інтерпретація художнього тексту”; “Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність”; “Мова і література: кроки до національної ідентичності”; у 1999 році — “Наука про літературу на межі століть: тема вільна”; у 2000 році — “Сучасна наука про літературу: “больові точки””; у 2001 році — “Типи художньої творчості в епоху постмодернізму: реальність чи віртуальність?”; у 2002 році — “Література як стиль і спогад”; у 2003 році — “Літературознавчі методології: практика і теорія”; у 2004 році — “Художня форма”; у 2005 році — “Національні моделі порівняльного літературознавства”.

2006 року філологічний семінар був присвячений темі понятійного апарату сучасного літературознавства. Багатох літературознавців вона зацікавила насамперед тому, що була можливість ґрунтовно осмислити “своє” й “чуже” в тому понятійному апараті. У наш час багатство інформації, як і широкий спектр думок про неї, зумовлює не менш важливу проблему термінологічного апарату будь-якої наукової дисципліни, а літературознавства особливо. Чи можна сьогодні говорити про систематизацію в цій галузі науки? Як активні міждисциплінарні зв’язки (науки про літературу — з філософією, естетикою, культурологією, лінгвістикою) впливають на цей процес? Актуальність такої проблематики очевидна, адже йдеться про те, що будь-яке поняття — це інструмент аналізу художнього тексту, звідси простежується паралель: чим конкретніше визначення поняття, тим вищий потенціал його практичної віддачі в дослідницькій роботі.

Коли формулювалася порушена проблема, то її доцільність зумовлювалася й появою численних літературознавчих довідників — словників, енциклопедій, монографій, які уможливають порівняльний аналіз різних дефініцій, їх змістове наповнення й рівень застосування. Ідеї організаторів семінару були сприйняті позитивно, бо, як справедливо зазначав М.Наєнко у вступному слові, “термінологія” — це не тільки “технічна” справа, це також “концептуальна” проблема”.

Підтвердження цьому — запропоновані учасниками теми доповідей, які представляють різні “гілки” науки про літературу: **методологію** (Д.Наливайко. Жанрова типологія в національних літературознавчих школах; М.Гнатюк. Літературознавча термінологічна система Івана Франка; Р.Гром’як. Система термінозначень поняттєво-сміслової диференціації рецептивно-комунікативного підходу; В.Зарва. Трагування термінів “просвітництво”, “просвітительство”: становлення та еволюція; В.Марко. Кодування художнього тексту, або “Ролан Барт і я”; Т.Мейзерська. Терміносистема історії української літератури Д.Чижевського у світлі літературознавчих досліджень к. XIX — поч. XX ст.; Г.Мережинська. Особливості наукової рецепції модернізму; Я.Поліщук. Постколоніальна критика як актуальна пропозиція сучасного літературознавства; Н.Шляхова. Концепт “автор” у літературному дискурсі; А.Ткаченко. Поняттєво-термінологічний рух: від претензій на словникову універсальність до ключових слів; О.Турган. Міфопоетичні підходи до аналізу художнього тексту); **компаративістику** (Л.Грицик. Сучасна компаративістика: проблеми термінологічних кордонів; Г.Александрова. Порівняльне літературознавство та історія компаративістики: історія термінів та наповнення понять); **поетику** (О.Астаф’єв. Поетика та її різновиди: глосарій варіативності; Н.Андрійченко. Фантастичне як елемент поезики у М.Гоголя і Е. По; О.Шупта-В’язовська. Проблеми вивчення художнього часу і простору у контексті літературознавчої термінології; Т.Гребенюк. Категорії “подій” та “подієвості” в оповідній структурі тексту); **гнолологію** (Н.Бернадська. Різновиди роману як жанру: пошуки визначень; О.Бондарева. Термінологічні проблеми парадигматики і жанрології новітньої української драми; Г.Гавришева. Автобіографія та її жанрові модифікації: зміст і обсяг понять); **віршознавство** (Н.Костенко. “Віршознавча термінологія в “Словнику культури XX ст.” Вадима Руднева”; А.Підпалій. “Поняття “вільний вірш”; Н.Гаврилук. “Вільний вірш, поліметрія та верлібризація культури”).

Порушені проблеми стали об’єктом зацікавленого обговорення — такий обмін думками теж уже традиційний на філологічних семінарах; він стає поштовхом до нових роздумів, до корекції вже зробленого аспірантами, студентами — активними учасниками філологічного семінару. Про це образно сказала Н.Шляхова: “Для нас, філологів, новий рік починається у грудні, з філологічного семінару в Київському університеті”.

Ніна Бернадська